

ההר המל(א)כותי

גן לאומי הרודיון הוא יצירה אדריכלית מדהימה מבית היוצר של המלך הורדוס. המלך הבנאי בנה במקום גבעה מלאכותית ובתוכה ארמון מבוצר ומפואר ואחוזת קבר שייעד לעצמו. בימי מרד בר־כוכבא השתלטו מורדים על האתר והטביעו בו את חותמם

כתב: יעקב שקולניק

בשנת 40 לפנה"ס נאלץ הורדוס לנוס על נפשו מירושלים מפני השליט החשמונאי מתתיהו אנטיגונוס. אנטיגונוס ובעלי בריתו דלקו אחרי הורדוס והדביקו אותו מדרום־מזרח לבית לחם. הורדוס ואנשיו ניהלו במקום זה קרב נואש שכמעט עלה להם בחייהם, אך בסופו של דבר נחלץ המלך מרודפיו.

בערך בשנת 28 לפנה"ס חזר לשם הורדוס, והחל לבנות במקום אתר הנצחה לזכר הקרב הגורלי שבו ניצלו חייו. כאן גם בנה, בתעוזה מופלאה, ארמונות ובתי מרחץ, נטע גנים ותכנן את מצבת הקבורה המפוארת שלו. כל אלה מציבים את הרודיון בשורה הראשונה של המבנים החשובים בעולם הקדום.

איך מגיעים: נוסעים בירושלים דרומה בדרך חברון (כביש 60) ופונים מזרחה בכביש 398. חולפים על פני שכונת הר חומה וממשיכים בכביש 398 עוד כעשרה קילומטרים עד להרודיון.

משך הטיול: כשעתיים.

מסלול הביקור באתר

תצפית על הרודיון תחתית: השביל העולה מהקופה לראש ההר משקיף על שרידי הרודיון תחתית, המשתרעים למרגלות המדרון הצפוני של ההר. העיר התחתית משתרעת על פני כ־150 דונם. היא כללה את "הארמון הגדול", את "מכלול הבריכה" המרשים ובית מרחץ. בצד כל אלה נמצא "מכלול הלוויה" שכלל טרקלין מפואר ובצדו מקווה טהרה גדול. ממזרח לטרקלין נראים שרידי משטח גדול, שנבנה

בשורה ראשונה של המבנים החשובים בעולם הקדום. **איך מגיעים:** נוסעים בירושלים דרומה בדרך חברון (כביש 60) ופונים מזרחה בכביש 398. חולפים על פני שכונת הר חומה וממשיכים בכביש 398 עוד כעשרה קילומטרים עד להרודיון.

מסלול הביקור באתר

תצפית על הרודיון תחתית: השביל העולה מהקופה לראש ההר משקיף על שרידי הרודיון תחתית, המשתרעים למרגלות המדרון הצפוני של ההר. העיר התחתית משתרעת על פני כ־150 דונם. היא כללה את "הארמון הגדול", את "מכלול הבריכה" המרשים ובית מרחץ. בצד כל אלה נמצא "מכלול הלוויה" שכלל טרקלין מפואר ובצדו מקווה טהרה גדול. ממזרח לטרקלין נראים שרידי משטח גדול, שנבנה



גן לאומי הרודיון צילום דורון ניסים

כדי להבטיח אספקת מים למתחם הארמון בעת המצור שצרו הרומאים על המורדים בהרודיון (72 לספירה בערך). דרך המנהרות אפשר היה להביא מים מהבורות ללב ההר, מבלי להיחשף לאויב. **מחילות מימי בר־כוכבא:** המחילות מחברות חללים תת־קרקעיים שנחצבו בתקופת הורדוס. המחילות בהרודיון

(הביניים) נמצא מתחת לחצר הארמון, ושלושה בורות נמצאים בקצה השני של המערכת התת־קרקעית (אפשר לבקר בשניים מהם). היציאה ממערכת המחילות נעשית מהבור המערבי, דרך קמרון שנבנה בזמן שכיסו את ההר בערמות העפר. **שרידי מנהרות מתקופת המרד הראשון:** חלק זה של המערכת נחצב

מערכת מחילות תת־קרקעית: הפתח למערכת המחילות, מתחת למגדל המזרחי, מוביל אל בור מים מימיו של הורדוס. שימו לב לנקב העגול בתקרה, מעל לפתח הכניסה, שדרכו שאבו מים מהבור. מערכת המחילות כוללת שלושה מפעלי חציבה שונים: ארבעה בורות מים מימי הורדוס - בור אחד (בור

ששרדה בשלמותה והיא העתיקה מסוגה שנותרה בישראל. בחלק הדרומי־מערבי של הארמון, באולם קבלת הפנים, בנו משתתפי מרד בר־כוכבא בית כנסת באבנים שנלקחו מהארמון. הם הציבו ספסלי אבן בשלושה מאגפי בית הכנסת. בחצר הארמון התגלו גם שרידים של שני מקוואות טהרה שבנו המורדים.



מבט על פנים ההר צילום דורון ניסים

לבנה וגם הם נמצאו מרוסקים. בארונות האלה נקברו שניים מבני משפחתו של הורדוס. אולי היו אלה מִלְתָּקִי - אשתו החמישית של הורדוס, וגלפירה, אשת בנו ארכלאוס. פרופ' נצר גילה את קבר הורדוס בשנת 2007, לאחר שנים רבות של חפירות. באוקטובר 2010 נפצע פרופ' נצר, לאחר שמעד במדרון התלול, ליד קברו של הורדוס ומת מפצעיו.

התיאטרון: סמוך למבנה הקבר נחשף תיאטרון קטן, שבו היו כ-400 מקומות ישיבה. בראש היציע נחשף ממצא יוצא דופן - התא הפרטי של המלך ואורחיו. עיטוריו המעולים נעשו בידי אמנים שבאו מרומא. בעת בניית מתחם הקבר שלו, הורה הורדוס לפרק את התיאטרון. התיאטרון וציורי התא המלכותי עוברים שימור וייצוב בידי משלחת החפירות בהרודיון, בשיתוף עם מוזיאון ישראל. עם סיום העבודות הם ייפתחו לביקור.



שחזור מתחם הקבר בהרודיון צילום ערן קרוזל

ועוטר בוורדות (רוזטות), היה ארון הקבורה של הורדוס. ארון הקבורה הזה נמצא מנותץ לרסיסים ונראה כי הדבר נעשה בעבר הקדום בכוונה. שני הסרקופגים האחרים נעשו מאבן

גבוהות ומאפשרות מעבר מהיר של לוחמים חמושים. שניים מפתחי הגיחה של המחילות נחשפו ליד שרידי קבר הורדוס. חוצבי המחילות שפכו את העפר מהמחילות שחפרו לתוך בורות המים של הורדוס.

קבר הורדוס: מבנה הקבר (מאוזוליאום) נחשף במדרון הצפוני-מזרחי של ההר, סמוך לשרידי גרם מדרגות מרשים. המבנה בעל בסיס ריבועי (10X10 מטרים) וכשהיה שלם התנשא לגובה של כ-25 מטר. היו בו שלוש קומות חדרים וגג בצורת חרוט קעור. מעל למסד ניצבה קומה ריבועית ועליה קומה עגולה שהוקפה ב-18 עמודים. הבנייה והעיטורים הרבים שקישטו את המבנה נעשו באיכות מעולה.

סמוך למבנה הקבר התגלו שרידים של שלושה ארונות קבורה (סרקופגים). פרופ' אהוד נצר ז"ל סבר שאחד מהם, שנבנה אבן אדמדמה